

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

Факультет психології та соціальної роботи

Кафедра диференціальної і спеціальної психології

Д и п л о м н а р о б о т а

Бакалавра

на тему: **«Взаємозв'язок креативності та мотивації досягнення»**

«Interrelation of creativity and motivation of achievement»

Виконала: студентка 4 курсу денної форми навчання

напрямку підготовки 6.030102 Психологія

Попова Валерія Андріївна

Керівник: д. психол. н., професор Чернявська Тетяна Павлівна

Рецензент: к. психол. н., доцент Коваль Ганна Шамиліївна

Рекомендовано до захисту:

Протокол засідання кафедри

№__ від __.__.20__ р.

Захищено на засіданні ЕК № __

протокол № __ від __.__.20__ р.

Оцінка _____ / _____ / _____
(за національною шкалою, шкалою ECTS, бали)

Завідувач кафедри

Голова ЕК

(підпис) Родіна Н.В.

(підпис) Родіна Н.В.

Одеса – 2018

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМ ВИВЧЕННЯ КРЕАТИВНОСТІ В ПСИХОЛОГІЇ	6
1.1. Креативність як особистісна характеристика	6
1.2. Структура і зміст креативності	10
Висновки до розділу 1	17
РОЗДІЛ 2. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ ФЕНОМЕНУ МОТИВАЦІЇ ДОСЯГНЕННЯ	19
2.1. Сутність мотивації досягнення	19
2.2. Особливості і структура мотивації досягнення	21
2.3. Психологічні особливості взаємозв'язку креативності і мотивації досягнення	24
Висновки до розділу 2	26
РОЗДІЛ 3. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ КРЕАТИВНОСТІ ТА МОТИВАЦІЇ ДОСЯГНЕННЯ	28
3.1. Організація та методи проведення дослідження	28
3.2. Діагностика рівня креативності респондентів	33
3.3. Виявлення рівня мотивації досягнення досліджуваних	34
3.4. Психологічний та статистичний аналіз результатів емпіричного дослідження	38
Висновки до розділу 3	41
ВИСНОВКИ	44
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	47
ДОДАТКИ	52

ВСТУП

Актуальність дослідження. Творчість є іманентною властивістю людини, і вона необхідна у всіх сферах життя. У сучасному світі конкуренції, як в професійному аспекті, так і в побуті, творча діяльність особистості служить основою для розробки та подальшого впровадження інновацій в будь-який вид людської діяльності. І хоча творчість може бути затребувана різною мірою в тих чи інших професійних напрямках, фахівець, здатний до здійснення творчої діяльності й застосування творчого підходу, є більш конкурентоспроможним на професійному ринку.

Основою творчої діяльності особистості є креативність, що характеризується готовністю до прийняття і створення принципово нових ідей, що відхиляються від традиційних або прийнятих схем мислення.

Поряд із креативністю, мотивація є ще одним важливим фактором, що забезпечує повноцінну діяльність людини. Саме мотивація та прагнення досягати й творити – це ті важелі, які сприяють розкриттю креативності, тому їх доцільно розглядати у взаємозв'язку. Нажаль дослідження в цій області носили описовий характер і мало систематизувалися, проблеми креативності, як то, її природа, фактори, які впливають на креативність, компоненти, зокрема мотиваційний, залишаються мало висвітленими., що і обумовлює актуальність даної роботи.

Психологічні проблеми креативності знайшли своє відображення у працях таких науковців, як Д.Б. Богоявленська, М. Боден, Дж. Гілфорд, Е. Дебоно, Л.Б. Єрмолаєва-Томіна, А. Маслоу, В. А. Петровський, Я.О. Пономарьов, Е. Торренс, Т.П. Чернявська, О. Л. Яковлева і ін.

Проблему мотивації досягнення вивчали психологи такі, як J. Atkinson, В. Вайнер, Ж.П. Вірна, Т.О. Гордеева, С.С. Занюк, Н. І. Конюхов, М.Ш. Магомед-Емінов, Д. Мак-Клелланд, С.Д. Максименко, Г. Мюррей, Н. Фізер, Х. Хеккхаузен, Т.П. Чернявська і ін.

Актуальність, соціальна значущість та недостатня вивченість проблеми взаємозв'язку креативності і мотивації досягнення і обумовлює актуальність обраної теми дослідження «Взаємозв'язок креативності і мотивації досягнення».

Мета дослідження: теоретичний аналіз і емпіричне дослідження психологічних особливостей взаємозв'язку креативності і мотивації досягнення.

З огляду на сучасний стан розробленості досліджуваної проблеми, для досягнення сформованої мети були поставлені такі **завдання:**

1. На основі теоретичного аналізу психологічної літератури систематизувати та розкрити специфічні особливості креативності та мотивації досягнення.

2. Підібрати психодіагностичні методики для дослідження психологічних особливостей креативності та мотивації досягнення.

3. Емпірично дослідити наявний рівень креативності та його зв'язок з рівнем мотивації досягнення респондентів.

Об'єкт дослідження: психологічні особливості креативності і мотивації досягнення.

Предмет дослідження: зв'язок креативності і мотивації досягнення.

Теоретико-методологічну основу дослідження склали загальні принципи психології: суб'єктно-діяльнісний підхід (Л.С. Виготський, Д.Б. Ельконін, О.М. Леонтьєв, С.Л. Рубінштейн і ін.), системний підхід (О.О. Бодалєв, Л.С.Виготський, А.О. Деркач, Є.П. Ільїн, Є.О. Клімов і ін.).

Підґрунтям виявлення особливостей: креативності стали ідеї Д.Б. Богоявленської, Л.С. Виготського, В.А. Петровського, Я.О. Пономарьова, і ін.); мотивації досягнення стали ідеї (J. Atkinson, В.К. Вілюнаса, Є.П. Ільїна, М.Ш. Магомед-Емінова, Д. Мак-Клелланда, Г. Мюррея, Х. Хекхаузена і ін.).

Методи дослідження: теоретичні – аналіз, узагальнення і систематизація теоретичних концепцій і положень щодо проблем креативності і мотивації досягнення; емпіричні – методика діагностики особистісної креативності (О.Є. Тунік); методика діагностики мотивації досягнення (А. Мехрабіан);

методика діагностики особистості на мотивацію до уникнення невдач (Т. Елерс); методи математичної та статистичної обробки даних.

Вибіркова сукупність. Дослідження проводилось впродовж 2017-2018 років. Респонденти – учні 11-х класів СЗШ № 18 , віком 16-17 років. Всього в дослідженні взяло участь 60 осіб.

Практичне значення дослідження. Отримані результати теоретико-емпіричного дослідження з обраної теми можна використовувати в процесі роботи практичного психолога, оптимізуючи процес психологічного супроводу в навчальних закладах, а також в індивідуальній роботі психолога-консультанта.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (51 найменувань) та додатків. Загальний обсяг дипломної роботи – 67 сторінки (основна частина – 51 сторінок).

ВИСНОВКИ

У даній роботі наведено теоретичне узагальнення і емпіричне дослідження наукової проблеми, що виявляється у вивченні взаємозв'язку креативності та мотивації досягнення. Результати теоретичного дослідження дали підстави зробити наступні висновки.

1. На основі теоретичного аналізу психологічній літературі систематизовано та розкрито специфічні особливості з проблем креативності і мотивації досягнення.

Теоретичний аналіз психологічній літературі з досліджуваної проблеми показав, що не існує однозначного визначення креативності. Найбільш поширене з них розглядає креативність як це сукупність тих особливостей психіки, які забезпечують продуктивні перетворення в діяльності особистості. Поняття «креативність» найчастіше пов'язується з поняттям творчості і розглядається як особистісна характеристика.

Сутність креативності являє собою інтелектуальну активність і чутливість (сензитивність) до побічних продуктів своєї діяльності.

Становленню креативності людини сприяють психологічна гнучкість; сила творчої мотивації; широта і глибина усвідомлення людиною різноманітних предметних, соціокультурних та інших контекстів.

Ознаками креативності є: наявність інтелектуальної творчої ініціативи, своєрідна відкритість досвіду, чутливість до нового, уміння бачити і ставити проблеми та ін.

Прояв креативності людини не пов'язаний з соціальними умовами її виховання, не має жорсткої психофізіологічної детермінації і не відбивається в типовості особистісних проявів. Єдиними загальними рисами креативних людей є яскраво виражена індивідуальність і емоційна гнучкість.

Креативність пов'язана з активністю префронтальної кори правої півкулі, яка відповідальна за здатність індивіда до цілісного бачення та маніпулювання

образами. Креативність пов'язана і з позитивним афектом. В основі креативності лежить процес сублімування, що є одним з джерел художньої творчості.

До особистісних особливостей, пов'язаних з креативністю, відносять інтелектуальні та мистецькі здібності, широту інтересів, надання переваги складності, енергійність, захопленість роботою і зацікавленість в досягненні високих результатів (мотив успіху), незалежність суджень, автономію, впевненість в собі, толерантність до невизначеності, готовність дозволити конфлікт, креативний Я-образ, відкритість новому досвіду і нових точок зору.

Один з головних чинників креативності є мотивація досягнення.

Стимулом до досліджень мотивації досягнення послужили роботи Г. Мюррея.

Мотивація досягнення має дві сторони: прагнення до успіху і прагнення уникнути невдачі.

Індивіди, мотивовані на успіх, зазвичай хочуть отримувати об'єктивну інформацію про результати своєї праці. В силу загального оптимізму орієнтовані на успіх люди вчаться на своїх помилках і швидше знаходять оптимальне рішення проблеми.

Індивіди, у яких переважає мотив уникнення невдач, віддають перевагу малому, або, навпаки, надмірно великому ризику, де невдача не загрожує престижу. У них, як правило, високий рівень захисту і страху перед нещасними випадками. І вони частіше потрапляють в подібні неприємності. Домінування у людини мотиву уникнення невдач призводить до зниження самооцінки і рівня домагань. Повторювані невдачі можуть привести таку людину в стан пригніченості, до стійкого зниження віри в себе і до хронічної боязні невдач. У таких людей, як правило, низький рівень розвитку мотивації досягнення.

2. Для емпіричного дослідження психологічних особливостей креативності та мотивації досягнення підібрані наступні психодіагностичні методики:

- методика діагностики особистісної креативності за методикою О.Є. Тунік;
- методика діагностики мотивації досягнення» А. Мехрабіана;

- методика діагностики особистості на мотивацію до уникнення невдач

Т. Елерса;

- методика діагностики особистості на мотивацію до успіху Т. Елерса.

3. Емпірично досліджено наявний рівень креативності та його зв'язок з рівнем мотивації досягнення респондентів. Аналіз результатів проведеного емпіричного дослідження дозволяє зробити такі висновки.

Існує статистично значимий лінійний зв'язок між рівнем мотивації досягнення та рівнем розвитку креативності респондентів, а також між рівнем мотивації на досягнення успіху та рівнем креативності особистості; рівень розвитку мотивації, орієнтованої на уникнення невдач має обернено пропорційний зв'язок з рівнем розвитком креативності індивіда. Це означає, що особи з високим рівнем креативності, здебільшого, мають високий рівень мотивації досягнення та схильні обирати стратегію поведінки, спрямовані на досягнення успіху; люди з низьким рівнем креативності частіше схильні обирати стратегію поведінки, орієнтовану на уникнення невдачі та мають низький рівень розвитку мотивації досягнення успіху.

Підвищення рівня креативності особистості буде сприяти розвитку у неї мотивації досягнення успіху.

Отримані результати теоретико-емпіричного дослідження з обраної теми можна використовувати в процесі роботи практичного психолога, оптимізуючи процес психологічного супроводу на виробництві, а також в індивідуальній роботі психолога-консультанта.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Агабабян А.Р. К вопросу взаимосвязи креативности с личностными характеристиками / А.Р. Агабабян, Н. Д. Арутюнян. – Ананьевские чтения, 2007: Материалы научно-практической конференции. - СПб., 2007. – С. 598-599.
2. Банзелюк Е. И. Диагностические показатели креативности и их динамика: Материалы IV Всероссийского съезда Российского психологического общества / Е. И. Банзелюк. – М., 2007. – Т. 1. – С. 80-81.
3. Барышева Т. А. Креативность. Диагностика и развитие / Т.А. Барышева. – СПб., 2002. – 148 с.
4. Богоявленская Д.Б. Психология творческих способностей / Д. Б. Богоявленская. – 2002. – 124 с.
5. Богоявленская Д.Б. Про предмет и метод исследование творческих способностей / Д. Б. Богоявленская . – Психологический журнал. – 1995. – №5. – С. 12-18
6. Выготский Л.С. Избранные психологические исследования / Л. С. Выготский. – М., 1956. – 246 с.
7. Вилюнас В. К. Теория деятельности и проблемы мотивации / В. К. Вилюнас / А.Н. Леонтьев и современная психология. Сборник статей памяти А. Н. Леонтьева. - М., 1983. – С. 48-56.
8. Виндекер О.С. Внутрличностные детерминанты мотивации достижения / О. С. Виндекер // Известия Уральського государственного университета. – 2010. – № 1. – С. 110-117.
9. Вірна Ж.П. Мотиваційно-сміслова регуляція у професіоналізації психолога: [Монографія] / Ж.П. Вірна. – Луцьк: РВВ «Вежа» Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2003. – 320 с.
10. Гиппенрейтер Ю.Б. Психология мотивации и эмоций / Ю.Б. Гиппенрейтер, М.В. Фаликман. - М.: Астелит, 2009. - 704 с.

11. Гордеева Т.О. Мотивация достижения: теория, исследования, проблемы / Т. О. Гордеева // Современная психология мотивации / Под ред. Д. А. Леонтьева. М.: Сенс. –2002. – С. 47-103.
12. Ермолаева-Томина Л. Б. Психология художественного творчества: учебное пособие для вузов / Л. Б. Ермолаева-Томина. – Моск. Вид.: 145 критий соц. ун-т. 2-е вид. Москва: Академический проект: Культура, 2005. – 303 с.
13. Занюк С.С. Психологія мотивації / С.С. Занюк. - К .: Либідь, 2002. - 304 с.
14. Ильин Е. П. Мотивация и мотивы / Е. П. Ильин. – СПб.: Питер, 2003. – 508 с.
15. Исследования мотивации достижения/ Упоряд. Б.Г. Ребзуев. – СПб., 1993. – 346 с.
16. Исследования проблем психологии творчества / Под ред. Я.А. Пономарьова. – М .: Наука, 1983. – 235 с.
17. Козленко В. Н. Проблема креативности личности / В. Н. Козленко // Психология творчества. – М., 1990. – С. 131-148.
18. Кондратьева М. В. Мотивация достижения успеха в структуре личности в современной психологии [Текст] / М. В. Кондратьева – М., 1997. – 465 с.
19. Конюхов Н.И. Прикладные аспекты современной психологии: термины, законы, концепции, методы / Н.И. Конюхов. - М .: МакЦентр, 1994. - 59 с.
20. Кручинин В.А. Формирование мотивации достижения успеха в подростковом возрасте: монография / В. А. Кручинин, Е. А. Булатова. – Н. Новгород: ННГАСУ, 2010. – 155с.
21. Куприна М.В. Мотив достижения в структуре креативности личности / Автореферат дис. ... канд. психол. наук / М. В. Куприна. – Работа выполнена на кафедре психологии Сахалинского гос. университета, – 2004. – 126 с.
22. Лук А.Н. Психология творчества: учебное пособие для студентов вузов / А.Н. Лук. – М.: Наука, 1999. – 230 с.

23. Магомед-Эминов М.Ш. Мотивация достижения: структура и механизмы: дис. канд. психол. наук: 19.00.01 / М.Ш. Магомед-Эминов. – М., 1987. – 343 с.
24. Магомед-Эминов М.Ш. Мотивация и контроль за действием / М. Ш. Магомед-Эминов, И. А. Васильев. – М.: МГУ, 1991. – 144 с.
25. МакКлелланд Д. Мотивация человека / Д. МакКлелланд; [пер. с англ. А. А. Алексеева]. – СПб.: Питер, 2007. – 672 с.
26. Максименко С.Д. Субъектный подход в изучении профессиональной самореализации / С.Д. Максименко, В.И. Осёдло // Психология и право. 2011. № 1. – С. 76-84.
27. Маслоу А. Мотивация и личность. Психология Бытия / А. Маслоу; [пер. с англ. А.М. Татлидаевой]. – СПб.: Евразия, 1999. – 478 с.
28. Мірсаєтова, А.А. Мотивація досягнення успіху особистості: психологічний аспект / А.А. Мірсаєтова // Середня професійна освіта. – 2010. – № 5. – С. 56-59.
29. Митина О.В. Математические методы в психологии: Практикум / О. В. Митина – М.: Аспект Пресс, 2008. – 238 с.
30. Нюттен Ж. Мотивация, действие и перспектива будущего / Ж. Нюттен. – М.: Смысл, 2004. – 608 с.
31. Петровский А. В. Общая психология [Текст]: Учебник для студентов / А.В. Петровский. – 2-е вид. – М.: Просвещение, 1976. – 479 с.
32. Плеханова І.Н. Створення мотивації досягнення успіху / І. М. Плеханова, Н. А. Пугал. – Фахівець. 2005. – № 10. – С. 32-34.
33. Пономарьов Я.А. Исследование психологических механизмов творческого (продуктивного) мышления / Я. А. Пономарьов / Автореф. дис. ... канд. психол. наук. – М.: МГУ, 1958. – 56 с.
34. Пономарьов Я.А. Психология творчества / Я.А. Пономарьов – М.: Наука, 2006. – 560 с.

35. Психологические исследования творческой деятельности / Под ред. О.К. Тихомирова. – М.: Наука, 1975. – 256 с.
36. Психология личности в работах зарубежных психологов: хрестоматия / упоряд. А.А. Реан; под ред. В. Н. Усманова. – СПб.: Питер, 2000. – 316 с.
37. Разумникова О.М. Личностные и когнитивные качества при экспериментальном определении уровня креативности / О. М. Разумникова, О. С. Шемелина / Вопросы психологии. – 1999. – № 5. – С. 12- 24.
38. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии / С. Л. Рубинштейн. – СПб.: Питер, 2007. – 713 с.
39. Рябов Г.Г. Креативна експлікація – конструктивна концепція креативності: (Креативність – атрибут інтелекту. Креативні акти в пізнанні і в реальності) / Г. Г. Рябов, В. В. Суворов // від- тоє освіту. – 2003. – № 1. – С. 52-59.
40. Смирнов І. Б. Основні підходи до проблеми розвитку креативності особистості / І. Б. Смирнов // Середня професійна освіта, 2006. – № 10. – С. 2-3.
41. Собчик Л. Н. Мотивационный тест Хекхаузена. Практическое руководство / Л. Н. Собчик. – СПб.: Язык, 2002. – 16 с.
42. Степанский В. И. Влияние мотивации достижения успеха и избегание неудачи на регуляцию деятельности / В. И. Степанский // Вопросы психологии. – 1981. – № 6. – С.34-37.
43. Фетискин Н. П. Социально-психологическая диагностика развития личности и малых групп / Н. П. Фетискин, В. В. Козлов В. В., Г. М. Мануйлов. – М. 2002. – 256 с.
44. Фрейд З. Психоаналитические этюды / З. Фрейд / Перевод Д. И. Донского. – М.: «Попури», 1997. – 608 с.
45. Хекхаузен Х. Психология мотивации достижения / Х. Хекхаузен. - СПб.: Язык, 2001. - 240 с.
46. Хьелл Л. Теории личности. 3-е междунар. Вид / Л. Хьелл, Д. Зиглер. – СПб.: Питер, 2003. – 608 с.

47. Чернявська Т. П. Дослідження мотивації підприємницької діяльності / Т.П. Чернявська // Наука і освіта. Науково-практичний журнал Південного наукового центру НАПН України. Спецвипуск «Психологія особистості»: досвід Минулого – погляд у майбутнє. № 6-7 жовтень 2004. – С. 318 - 321.

48. Чернявська Т.П. Механізм мотиваційної спрямованості особистості менеджера у процесі професійного розвитку / Т.П. Чернявська // Вісник Одеського національного університету імені І.І. Мечникова. Серія Психологія. Том 22. Випуск 2 (44). – Одеса, 2017. – С. 169-176.

49. Чернявська Т.П. Психологія успішності особистості в бізнесі: [монографія] / Т.П. Чернявська. – Одеса: Астропринт, 2010. – 288 с.

50. Яковлева Е. Л. Психология развития творческого потенциала личности: монография / Е. Л. Яковлева. – Москва: Флинта, 1997. – 255 с.

51. Atkinson J. A Theory of Achievement Motivation / J. Atkinson, H. Feather. - N.Y., 1966. - 215 p.

ДОДАТКИ

Додаток А

Результати діагностики за опитувальниками

№ досліджуваного	Мотивація до успіху за Т. Елерсом	Мотивація до уникнення невдач за Т. Елерсом	Мотивація досягнення (А. Мехраб'ян)	Рівень креативності за О. Тутнік
1	20	21	148	84
2	20	7	167	66
3	20	6	165	81
4	8	21	75	41
5	21	10	170	83
6	19	6	168	75
7	10	16	80	58
8	14	18	87	50
9	19	13	165	63
10	21	6	173	82
11	17	16	118	60
12	19	19	122	69
13	8	20	74	41
14	11	21	65	35
15	18	12	153	64
16	20	20	165	52
17	10	17	86	40
18	13	18	73	44
19	21	13	168	81
20	17	16	119	55
21	20	11	166	80
22	17	11	165	60
23	18	9	166	66
24	20	18	128	76
25	21	7	185	84
26	15	20	117	59
27	19	13	146	62
28	10	20	73	47
29	21	17	146	74
30	20	13	167	78
31	19	5	169	80
32	20	14	167	76
33	12	19	75	54
34	21	11	167	81
35	17	6	154	79
36	15	18	125	61

Продовження таблиці

37	21	13	170	82
38	16	7	158	73
39	19	20	146	82
40	20	9	165	76
41	13	18	108	47
42	19	7	165	78
43	16	10	152	67
44	20	8	174	77
45	19	19	136	79
46	18	11	156	73
47	21	13	174	79
48	14	7	122	56
49	17	8	145	64
50	20	15	165	72
51	16	14	118	49
52	7	21	74	38
53	20	5	179	86
54	19	7	170	81
55	18	7	165	76
56	9	18	74	37
57	16	7	165	62
58	13	18	95	51
59	9	17	71	46
60	18	10	167	81

Додаток Б**Стимульний матеріал до методики «Діагностика особистісної креативності» О.Є. Тунік****Інструкція до тесту**

Это задание поможет вам выяснить, насколько творческой личностью вы себя считаете. Среди следующих коротких предложений вы найдете такие, которые определенно подходят вам лучше, чем другие. Их следует отметить знаком «X» в колонке «В основном верно». Некоторые предложения подходят вам лишь частично, их следует пометить знаком «X» в колонке «Отчасти верно». Другие утверждения не подойдут вам совсем, их нужно отметить знаком «X» в колонке «Нет». Те утверждения, относительно которых вы не можете прийти к решению, нужно пометить знаком «X» в колонке «Не могу решить».

Делайте пометки к каждому предложению и не задумывайтесь подолгу. Здесь нет правильных или неправильных ответов. Отмечайте первое, что придет вам в голову, читая предложение. Это задание не ограничено во времени, но работайте как можно быстрее. Помните, что, давая ответы к каждому предложению, вы должны отмечать то, что действительно чувствуете. Ставьте знак «X» в ту колонку, которая более всего подходит вам. На каждый вопрос выберите только один ответ.

ТЕСТ

1. Если я не знаю правильного ответа, то попытаюсь догадаться о нем.
2. Я люблю рассматривать предмет тщательно и подробно, чтобы обнаружить детали, которых не видел раньше.
3. Обычно я задаю вопросы, если чего-нибудь не знаю.
4. Мне не нравится планировать дела заранее.
5. Перед тем как играть в новую игру, я должен убедиться, что смогу выиграть.
6. Мне нравится представлять себе то, что мне нужно будет узнать или сделать.
7. Если что-то не удастся с первого раза, я буду работать до тех пор, пока не сделаю это.
8. Я никогда не выберу игру, с которой другие незнакомы.
9. Лучше я буду делать все как обычно, чем искать новые способы.
10. Я люблю выяснять, так ли все на самом деле.
11. Мне нравится заниматься чем-то новым.
12. Я люблю заводить новых друзей.

13. Мне нравится думать о том, чего со мной никогда не случилось.
14. Обычно я не трачу время на мечты о том, что когда-нибудь стану известным артистом, музыкантом, поэтом.
15. Некоторые мои идеи так захватывают меня, что я забываю обо всем на свете.
16. Мне больше понравилось бы жить и работать на космической станции, чем здесь, на Земле.
17. Я нервничаю, если не знаю, что произойдет дальше.
18. Я люблю то, что необычно.
19. Я часто пытаюсь представить, о чем думают другие люди.
20. Мне нравятся рассказы или телевизионные передачи о событиях, случившихся в прошлом.
21. Мне нравится обсуждать мои идеи в компании друзей.
22. Я обычно сохраняю спокойствие, когда делаю что-то не так или ошибаюсь.
23. Когда я вырасту, мне хотелось бы сделать или совершить что-то такое, что никому не удавалось до меня.
24. Я выбираю друзей, которые всегда делают все привычным способом.
25. Многие существующие правила меня обычно не устраивают.
26. Мне нравится решать даже такую проблему, которая не имеет правильного ответа.
27. Существует много вещей, с которыми мне хотелось бы поэкспериментировать.
28. Если я однажды нашел ответ на вопрос, я буду придерживаться его, а не искать другие ответы.
29. Я не люблю выступать перед группой.
30. Когда я читаю или смотрю телевизор, я представляю себя кем-либо из героев.
31. Я люблю представлять себе, как жили люди 200 лет назад.
32. Мне не нравится, когда мои друзья нерешительны.
33. Я люблю исследовать старые чемоданы и коробки, чтобы просто посмотреть, что в них может быть.
34. Мне хотелось бы, чтобы мои родители и руководители делали все как обычно и не менялись.
35. Я доверяю свои чувствам, предчувствиям.
36. Интересно предположить что-либо и проверить, прав ли я.
37. Интересно браться за головоломки и игры, в которых необходимо рассчитывать свои дальнейшие ходы.
38. Меня интересуют механизмы, любопытно посмотреть, что у них внутри и как они работают.
39. Моим лучшим друзьям не нравятся глупые идеи.
40. Я люблю выдумывать что-то новое, даже если это невозможно применить на практике.
41. Мне нравится, когда все вещи лежат на своих местах.
42. Мне было бы интересно искать ответы на вопросы, которые возникнут в будущем.
43. Я люблю браться за новое, чтобы посмотреть, что из этого выйдет.
44. Мне интереснее играть в любимые игры просто ради удовольствия, а не ради выигрыша.
45. Мне нравится размышлять о чем-то интересном, о том, что еще никому не приходило в голову.
46. Когда я вижу картину, на которой изображен кто-либо незнакомый мне, мне

интересно узнать, кто это.

47. Я люблю листать книги и журналы для того, чтобы просто посмотреть, что в них.

48. Я думаю, что на большинство вопросов существует один правильный ответ.

49. Я люблю задавать вопросы о таких вещах, о которых другие люди не задумываются.

50. У меня есть много интересных дел как на работе (учебном заведении), так и дома.

ОБРАБОТКА И ИНТЕРПРЕТАЦИЯ РЕЗУЛЬТАТОВ ТЕСТА

Обработка данных теста

При оценке данных опросника используются четыре фактора, тесно коррелирующие с творческими проявлениями личности. Они включают Любознательность (Л), Воображение (В), Сложность (С) и Склонность к риску (Р). Мы получаем четыре «сырых» показателя по каждому фактору, а также общий суммарный показатель.

При обработке данных используется либо шаблон, который можно накладывать на лист ответов теста, либо сопоставление ответов испытуемого с ключом в обычной форме.

Ключ к тесту

Склонность к риску (ответы, оцениваемые в 2 балла)

- положительные ответы: 1, 21, 25, 35, 36, 43, 44;
- отрицательные ответы: 5, 8, 22, 29, 32, 34;
- все ответы на данные вопросы в форме «может быть» оцениваются в 1 балл;
- все ответы «не знаю» на данные вопросы оцениваются в -1 балл и вычитаются из общей суммы.

Любознательность (ответы, оцениваемые в 2 балла)

- положительные ответы: 2, 3, 11, 12, 19, 27, 33, 37, 38, 47, 49;
- отрицательные ответы: 28;
- все ответы «может быть» оцениваются в +1 балл, а ответы «не знаю» – в -1 балл.

Сложность (ответы, оцениваемые в 2 балла)

- положительные ответы: 7, 15, 18, 26, 42, 50;

- отрицательные : 4, 9, 10, 17, 24, 41, 48;
- все ответы в форме «может быть» оцениваются в +1 балл, а ответы «не знаю» – в -1 балл.

Воображение (ответы, оцениваемые в 2 балла)

- положительные: 13, 16, 23, 30, 31, 40, 45, 46;
- отрицательные: 14, 20, 39;
- все ответы «может быть» оцениваются в +1 балл, а ответы «не знаю» – в -1 балл.

Стимульний матеріал до методики «Діагностика мотивації досягнення»**А. Мехрабіана****Інструкція**

Вам пропонується ряд утверджень, визначаючих ставлення людини до деяких життєвих ситуацій. Оцініть ступінь свого згодування або незгодування з кожним з утверджень. Для кожного утвердження поставте позначку в колонці, що відповідає вашому вибору:

- + 3 – повністю згоден;
- +2 – згоден;
- + 1 – скоріше згоден, ніж незгоден;
- 0 – нейтральний;
- 1 – скоріше незгоден, ніж згоден;
- 2 – незгоден;
- 3 – повністю незгоден.

Не витрачайте час на роздумування, давайте той відповідь, який першим приходить в голову, оскільки при обробці результатів проводиться підрахунок балів за певною системою, а не змістовний аналіз відповідей по окремих пунктах. Кожне наступне утвердження читайте тільки після того, як оцінили попереднє, намагайтеся нічого не пропускати. Свободно і щиро виражайте своє ставлення.

Тест – форма А (для чоловіків)

1. Я більше думаю про отримання гарної оцінки, ніж побоююся отримання поганої.
2. Якщо б я мав виконати складне, незнайоме мені завдання, то б вибрав би зробити його разом з ким-небудь, ніж працювати самотужки.
3. Я частіше беруся за складні завдання, навіть якщо не впевнений, що зможу їх вирішити, ніж за легкі, які знаю, що вирішу.
4. Мене більше приваблює справа, яка не вимагає напруження і в якій я впевнений, ніж складна справа, в якій можливі несподіванки.
5. Якщо б у мене щось не виходило, я скоріше приложив би всі сили, щоб з цим впоратися, ніж перейшов би до того, що у мене може вийти добре.

6. Я предпочел бы работу, в которой мои функции хорошо определены и зарплата выше средней, работе со средней зарплатой, в которой я должен сам определить свою роль.
7. Я трачу больше времени на чтение специальной литературы, чем художественной.
8. Я предпочел бы важное и трудное дело, хотя вероятность неудачи в нем равна 50%, делу достаточно важному, но не трудному.
9. Я скорее выучу развлекательные игры, известные большинству людей, чем редкие игры, которые требуют мастерства и известны немногим.
10. Для меня очень важно делать свою работу как можно лучше, даже если из-за этого у меня возникают трения с товарищами.
11. Если бы я собирался играть в карты, то скорее сыграл бы в развлекательную игру, чем в трудную, требующую размышлений.
12. Я предпочитаю соревнования, где я сильнее других, тем, где все участники примерно равны по силам.
13. В свободное от работы время я овладеваю какой-нибудь игрой скорее для развития умений, чем для отдыха и развлечений.
14. Я скорее предпочту сделать какое-то дело так, как считаю нужным, пусть даже с 50%-ным риском ошибиться, чем делать его так, как мне советуют другие.
15. Если бы мне пришлось выбирать, то я скорее выбрал бы работу, в которой начальная зарплата будет 500 рублей и может остаться на таком уровне неопределенное время, чем работу, в которой начальная зарплата равна 300 рублей и есть гарантия, что не позднее, чем через полгода я буду получать 2000 рублей.
16. Я скорее стал бы играть в команде, чем соревноваться один с секундомером в руках.
17. Я предпочитаю работать, не щадя сил, пока полностью не удовлетворюсь полученным результатом, чем закончить дело побыстрее и с меньшим напряжением.
18. На экзамене я предпочел бы конкретные вопросы по пройденному материалу вопросам, требующим высказывания своего мнения.
19. Я скорее выбрал бы дело, в котором имеется некоторая вероятность неудачи, но есть и возможность достичь большего, чем такое, в котором мое положение не ухудшится, но и существенно не улучшится.
20. После успешного ответа на экзамене я скорее с облегчением вздохну «пронесло»,

чем порадуюсь хорошей оценке.

21. бы я мог вернуться к одному из незавершенных дел, то я скорее вернулся бы к трудному, чем к легкому.

22. При выполнении контрольного задания я больше беспокоюсь о том, как бы не допустить какую-нибудь ошибку, чем думаю о том, как правильно ее решить.

23. Если у меня что-то не выходит, я лучше обращаюсь к кому-нибудь за помощью, чем стану сам продолжать искать выход.

24. После неудачи я скорее становлюсь еще более собранным и энергичным, чем теряю всякое желание продолжать дело.

25. Если есть сомнения в успехе какого-либо начинания, то я скорее не стану рисковать, чем все-таки приму в нем активное участие.

26. Когда я берусь за трудное дело, то скорее опасаюсь, что не справлюсь с ним, чем надеюсь, что оно получится.

27. Я работаю эффективнее под чьим-то руководством, чем когда несу за свою работу личную ответственность.

28. Мне больше нравится выполнять сложное незнакомое задание, чем знакомое задание, в успехе которого я уверен.

29. Я работаю продуктивнее, когда мне конкретно указывают, что и как выполнять, чем когда передо мной ставят задачу лишь в общих чертах.

30. Если бы я успешно решил какую-то задачу, то с большим удовольствием взялся бы еще раз решать аналогичную задачу, чем перешел бы к задаче другого типа.

31. Когда нужно соревноваться, у меня скорее возникает интерес и азарт, чем тревога и беспокойство.

32. Пожалуй, я больше мечтаю о своих планах на будущее, чем пытаюсь их реально осуществить.

Тест – форма Б (для женщин)

1. Я больше думаю о получении хорошей оценки, чем опасаюсь получения плохой.

2. Я чаще берусь за трудные задачи, даже если не уверена, что смогу их решить, чем за легкие, которые знаю, что решу.

3. Меня больше привлекает дело, которое не требует напряжения и в успехе которого я уверена, чем трудное дело, в котором возможны неожиданности.
4. Если бы у меня что-то не выходило, я скорее приложила бы все силы, чтобы с этим справиться, чем перешла бы к тому, что у меня может хорошо получиться.
5. Я предпочла бы работу, в которой мои функции хорошо определены и зарплата выше средней, работе со средней зарплатой, в которой я должна сама определять свою роль.
6. Более сильные переживания у меня вызывает скорее страх неудачи, чем надежда на успех.
7. Научно-популярную литературу я предпочитаю литературе развлекательного жанра.
8. Я предпочла бы важное и трудное дело, хотя вероятность неудачи в нем равна 50%, делу достаточно важному, но не трудному.
9. Я скорее выучу развлекательные игры, известные большинству людей, чем редкие игры, которые требуют мастерства и известны немногим.
10. Для меня очень важно делать свою работу как можно лучше, даже если из-за этого у меня возникают трения с товарищами.
11. После успешного ответа на экзамене я скорее с облегчением вздохну «пронесло», чем порадуюсь хорошей оценке.
12. Если бы я собиралась играть в карты, то скорее сыграла бы в развлекательную игру, чем в трудную, требующую размышлений.
13. Я предпочитаю соревнования, где я сильнее других, тем, где все участники примерно равны по силам.
14. После неудачи я скорее становлюсь более собранной и энергичной, чем теряю всякое желание продолжать дело.
15. Неудачи отравляют мою жизнь больше, чем приносят радость успехи.
16. В новых неизвестных ситуациях у меня скорее возникает волнение и беспокойство, чем интерес и любопытство.
17. Я скорее попытаюсь приготовить новое интересное блюдо, хотя оно может плохо получиться, чем стану готовить привычное блюдо, которое обычно хорошо выходило.
18. Я скорее займусь чем-то приятным и необременительным, чем стану выполнять что-то, как мне кажется, стоящее, но не очень увлекательное.
19. Я скорее затратчу все свое время на осуществление одного дела, чем постараюсь

выполнить за это же время два-три дела.

20. Если я заболела и вынуждена остаться дома, то я использую время скорее для того, чтобы расслабиться и отдохнуть, чем почитать и поработать.

21. Если бы я жила с несколькими девушками в одной комнате и мы бы решили устроить вечеринку, я предпочла бы сама организовать ее, чем предоставить сделать это кому-то другому.

22. Если у меня что-то не выходит, я лучше обращаюсь к кому-нибудь за помощью, чем стану сама продолжать искать выход.

23. Когда нужно соревноваться, у меня скорее возникает интерес и азарт, чем тревога и беспокойство.

24. Когда я берусь за трудное дело, то скорее опасаюсь, что не справлюсь с ним, чем надеюсь, что оно получится.

25. Я эффективнее работаю под чьим-то руководством, чем когда несу за свою работу личную ответственность.

26. Мне больше нравится выполнять сложное незнакомое задание, чем знакомое задание, в успехе которого я уверена.

27. Если бы я успешно решила какую-то задачу, то с большим удовольствием взялась бы еще раз решать аналогичную задачу, чем перешла бы к задаче другого типа.

28. Я работаю продуктивнее над заданием, когда передо мной ставят задачу в общих чертах, чем когда мне конкретно указывают на то, что и как выполнять.

29. Если при выполнении важного дела я допускаю ошибку, то чаще теряюсь и впадаю в отчаяние, чем быстро беру себя в руки и пытаюсь исправить положение.

30. Пожалуй, я больше мечтаю о своих планах на будущее, чем пытаюсь их реально осуществить.

ОБРАБОТКА И ИНТЕРПРЕТАЦИЯ РЕЗУЛЬТАТОВ ТЕСТА

Вначале подсчитывается суммарный балл. Ответам испытуемых на прямые пункты (отмеченные знаком «+» в ключе) приписываются баллы.

Ответы -3 -2 -1 0 1 2 3

Баллы 1 2 3 4 5 6 7

Ответам испытуемого на обратные пункты опросника (отмечены в ключе знаком «-») также приписываются баллы:

Ответы -3 -2 -1 0 1 2 3

Баллы 7 6 5 4 3 2 1

Ключ к тесту

Ключ к форме А: +1, -2, +3, -4, +5, -6, +7, +8, -9, +10, -11, -12, +13, +14, -15, -16, +17, -18, +19, -20, +21, -22, -23, +24, -25, -26, -27, +28, -29, -30, +31, -32.

Ключ к форме Б: +1, +2, -3, +4, -5, -6, +7, +8, -9, +10, -11, -12, -13, +14, -15, -16, +17, -18, +19, -20, +21, -22, +23, -24, -25, +26, -27, +28, -29, -30.

**Стимульний матеріал до опитувальника «Методика діагностики
особистості на мотивацію до успіху» Т. Елерса**

Інструкція: Вам пропонується список слів із 30 рядків, по 3 слова в кожному рядку. В кожному рядку виберіть тільки одне із трьох слів, яке найбільш точно Вас характеризує, і позначте його.

1. Смелый Бдительный Предприимчивый
2. Кроткий Робкий Упрямый
3. Осторожный решительный Пессимистичный
4. Непостоянный бесцеремонный Внимательный
5. Неумный Трусливый Недумающий
6. Ловкий Бойкий Удалой
7. Хладнокровный колеблющийся Удалой
8. Стремительный легкомысленный Боязливый
9. Незадумывающийся Жеманный непредусмотрительный
10. Оптимистичный добросовестный Чуткий
11. Меланхолический сомневающийся Неустойчивый
12. Трусливый Небрежный Взволнованный
13. Опрометчивый Тихий Боязливый
14. Внимательный неблагоприятный Смелый
15. Рассудительный Быстрый Мужественный
16. Предприимчивый Осторожный предусмотрительный
17. Взволнованный Рассеянный Робкий
18. Малодушный неосторожный Бесцеремонный
19. Пугливый нерешительный Нервный
20. Исполнительный Преданный Нервный
21. предусмотрительный Бойкий Отчаянный
22. Укрощенный безразличный Небрежный
23. Осторожный Беззаботный Терпеливый
24. Разумный Заботливый Храбрый

25. Предвидящий неустрашимый Добросовестный
26. Поспешный Пугливый Беззаботный
27. Рассеянный опрометчивый Пессимистичный
28. Осмотрительный рассудительный Предприимчивый
29. Тихий неорганизованный Боязливый
30. Оптимистичный Бдительный Беззаботный

Ключ:

Вы получаете по 1 баллу за следующие выборы, приведенные в ключе (первая цифра перед косой чертой означает номер строки, вторая цифра после черты – номер столбца, в котором нужно слово. Например, 1/2 означает, что слово, получившее 1 балл в первой строке, во втором столбце – "бдительный"). Другие выборы баллов не получают.

1/2; 2/1; 2/2; 3/1; 3/3; 4/3; 5/2; 6/3; 7/2; 7/3; 8/3; 9/1; 9/2; 10/2; 11/1; 11/2; 12/1; 12/3; 13/2; 13/3; 14/1; 15/1; 16/2; 16/3; 17/3; 18/1; 19/2; 20/1; 20/2; 21/1; 22/1; 23/3; 24/1; 24/2; 25/1; 26/2; 27/3; 28/1; 28/2; 29/3; 30/2.

Чем больше сумма баллов, тем выше уровень мотивации к избеганию неудач, защите.

От 2 до 10 баллов: низкая мотивация к защите;

от 11 до 16 баллов: средний уровень мотивации;

от 17 до 20 баллов: высокий уровень мотивации;

свыше 20 баллов: слишком высокий уровень мотивации к избеганию неудач, защите.

Стимульний матеріал до опитувальника «Методика діагностики особистості на мотивацію до уникнення невдач» Т. Елерса

Інструкція: «Вам буде пропонується 41 запитання, на кожне з яких ви відповідаєте «так» або «ні»».

Запитання.

1. Коли є вибір між двома варіантами, краще зробити швидше, ніж відкласти на певний час.
2. Я легко подразнююся, коли помічаю, що не можу виконати завдання на 100%.
3. Коли я працюю, це виглядає так, ніби я все ставлю на карту.
4. Коли виникає проблемна ситуація, я частіше всього приймаю рішення одним з останніх.
5. Коли у мене два дні поспіль нічого немає, я втрачаю спокій.
6. В певні дні мої успіхи нижче середнього.
7. По відношенню до себе я більш суворо, ніж по відношенню до інших.
8. Я більш доброземний, ніж інші.
9. Коли я відмовляюся від важкого завдання, я потім суворо осуджаю себе, так як знаю, що в ньому я досягнув би успіху.
10. В процесі роботи мені потрібні невеликі перерви для відпочинку.
11. Усердя – це не основна моя риса.
12. Мої досягнення в праці не завжди однакові.
13. Мені більше цікавить інша робота, ніж та, якою я займаюся.
14. Критика стимулює мене сильніше, ніж похвала.
15. Я знаю, що мої колеги вважають мене цінною людиною.
16. Перешкоди роблять мої рішення більш впевненими.
17. У мене легко викликати заздрість.
18. Коли я працюю без натхнення, це звичайно помітно.
19. При виконанні роботи я не розраховую на допомогу інших.
20. Іноді я відкладаю те, що повинен зробити зараз.
21. Потрібно покладатися тільки на самого себе.

22. В жизни мало вещей, более важных, чем деньги.
23. Всегда, когда мне предстоит выполнить важное задание, я ни о чем другом не думаю.
24. Я менее честолюбив, чем многие другие.
25. В конце отпуска я обычно радуюсь, что скоро выйду на работу.
26. Когда я расположен к работе, я делаю лучше и квалифицированнее, чем другие.
27. Мне проще и легче общаться с людьми, которые могут упорно работать.
28. Когда у меня нет дела, я чувствую. Что мне не по себе.
29. Мне приходится выполнять ответственную работу чаще, чем другим.
30. Когда мне приходится принимать решение, я стараюсь делать это как можно лучше.
31. Мои друзья иногда считают меня ленивым.
32. Мои успехи в какой-то мере зависят от моих коллег.
33. Бессмысленно противодействовать воле руководителя.
34. Иногда не знаешь, какую работу придется выполнять.
35. Когда что-то не ладится, я нетерпелив.
36. Я обычно обращаю мало внимания на свои достижения.
37. Когда я работаю вместе с другими, моя работа дает большие результаты, чем работы других.
38. Многого, за что я берусь, я не довожу до конца.
39. Я завидую людям, которые не загружены работой.
40. Я не завидую тем, кто стремится к власти и положению.
41. Когда я уверен, что стою на правильном пути, для доказательства своей правоты я иду вплоть до крайних мер.

КЛЮЧ

Вы получили по 1 баллу за ответы «да» на следующие вопросы: 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 14, 15, 16, 17, 21, 22, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 32, 37, 41. Вы также получили по 1 баллу за ответы «нет» на вопросы: 6, 19, 18, 20, 24, 31, 36, 38, 39. Ответы на вопросы 1, 11, 12, 19, 28, 33, 34, 35, 40 не учитываются. Подсчитайте сумму набранных баллов.

Результат. От 1 до 10 баллов: низкая мотивация к успеху; от 11 до 16 баллов: средний уровень мотивации; от 17 до 20 баллов: умеренно высокий уровень мотивации; свыше 21 балла: слишком высокий уровень мотивации к успеху.